

FLORA NACZYNIOWA NA TERENIE ŚLĄSKIEGO OGRODU BOTANICZNEGO (W BUDOWIE) W MIKOŁOWIE-MOKREM

Vascular flora in the area of the Silesian Botanical Garden (under construction) in Mikołów-Mokre

Mirosława BERGER

Towarzystwo na Rzecz Górnośląskiego Ogrodu Botanicznego z Siedzibą w Mikołowie,
ul. Zamkowa 2, 43-195 Mikołów

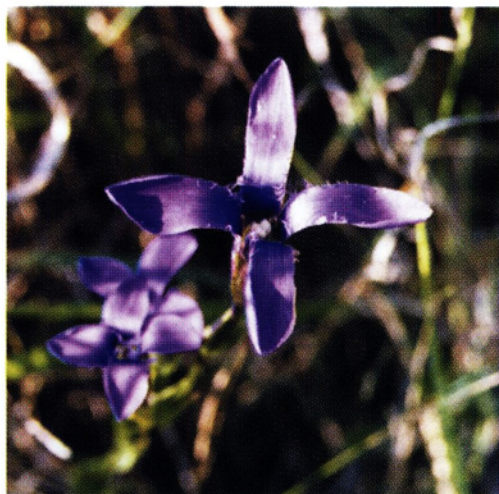
STRESZCZENIE

Na terenie budowanego Śląskiego Ogrodu Botanicznego w Mikołowie-Mokrem występuje ponad 650 gatunków roślin naczyniowych, wśród których jest 20 gatunków znajdujących się pod ochroną ścisłą, 7 gatunków pod ochroną częściową, 6 gatunków proponowanych do ochrony, 7 gatunków stanowi rzadkość na terenie Górnego Śląska, a 21 wpisanych jest na Czerwoną listę roślin naczyniowych Górnego Śląska. Gatunki te występują na stanowiskach naturalnych, w związku z czym działania ochronne ich siedlisk będą jednym z zadań konserwatorskich na terenie Ogrodu. Na szczególną uwagę zasługują tak rzadkie rośliny jak: *Orchis mascula* (L.), *O. pallens* L. i *Gentianella ciliata* (L.) Borkh., tworząca tutaj zbiorowisko o nieustalonej przynależności syntaksonomicznej.

Flora terenu przeznaczanego w planie zagospodarowania przestrzennego pod budowę Śląskiego Ogrodu Botanicznego w Mikołowie-Mokrem liczy ponad 650 gatunków roślin naczyniowych. Obok roślin higro- i mezofilnych lasów liściastych, które mają znaczący udział, występują rośliny łąk okresowo zalewanych i świeżych oraz pól uprawnych. Szczególną uwagę na tym terenie zwracają gatunki takie jak: *Picea abies* (L.) H.Karst., *Chamaenerion palustre* Scop., *Chaerophyllum hirsutum* L. i *Senecio fuchsii* C.C.Gmel. Teren ten obfituje także w gatunki podlegające ścisłej ochronie: *Aquilegia vulgaris* L., *Blechnum spicant* (L.) Roth, *Carlina acaulis* L., *Dactylorhiza majalis* (Rchb.) Hunt et Summerh., *Daphne mezereum* L., *Doronicum austriacum* Jacq., *Epipac-*

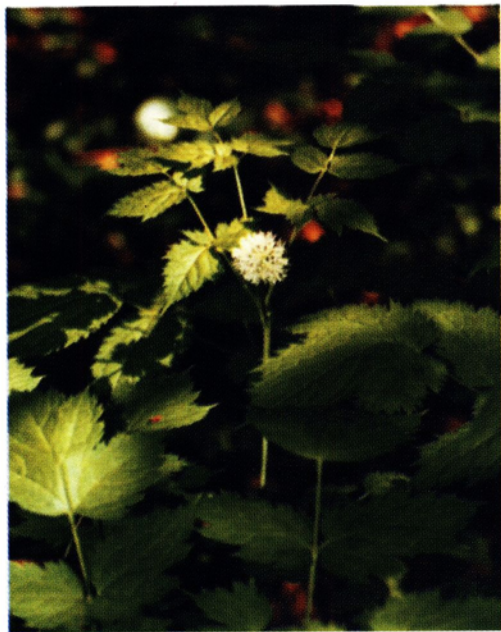
tis atrorubens (Hoffm.) Besser, *E. helleborine* (L.) Crantz, *E. palustris* (L.) Crantz, *Equisetum telmateia* Ehrh., *Gentianella ciliata* (L.) Borkh., *Gladiolus imbricatus* L., *Hedera helix* L., *Lycopodium clavatum* L., *Orchis mascula* (L.) L., *O. pallens* L., *Ornithogalum umbellatum* L., *Veratrum lobelianum* Bernh., *Vinca minor* L. oraz rośliny chronione częściowo: *Asarum europeum* L., *Centaurium erythraea* Rafn. subsp. *erythraea*, *Convallaria majalis* L., *Frangula alnus* Mill., *Ledum palustre* L., *Primula veris* L. i *Viburnum opulus* L.

Wśród gatunków proponowanych do ochrony, a występujących na tym terenie (Wika, Włoch 1998) należy wymienić: *Actaea spica-*

Fot. 1. Goryczuszka orzęsiona *Gentianella ciliata* (L.) Borkh., gatunek pod ochroną ścisłą; wymierający na Górnym Śląsku.

Fig 1. *Gentianella ciliata* (L.) Borkh., strictly protected species; endangered in the Upper Silesia

Fot. 2. Czerniec gronkowy *Actaea spicata* L., gatunek rzadki na Górnym Śląsku, zagrożony, proponowany do ochrony.

Fig. 2. *Actaea spicata* L., species rare in the Upper Silesia, endangered, proposed for protection

ta L., *Calla palustris* L., *Lathraea squamaria* L., *Lysimachia nemorum* L., *Melica uniflora* Retz., *Menyanthes trifoliata* L.

Na uwagę zasługują też gatunki flory naczyniowej, które na obszarze Wyżyny Śląskiej występują rzadko i mają rozproszone miejsca występowania (Wika 1996). Należą tu: *Berberis vulgaris* L., *Bromus erectus* Huds., *Fragaria viridis* Duchesne, *Hepatica nobilis* Garsault, *Melampyrum nemorosum* L., *Orobancha elatior* Sutton, *Polygonatum multiflorum* (L.) All., *Pulmonaria obscura* Dumort., *Valeriana simplicifolia* (Rchb.) Kabath (Wika i in. 1994, Wika, Włoch 1998).

Na badanym obszarze dominują gatunki rodzime. Udział gatunków obcego pochodzenia – antropofitów – wynosi 19%, z czego gatunki przybyłe przed XVI wiekiem – archeofity – stanowią 39%, natomiast gatunki przybyłe po tym okresie – kenofity – 50% ogółu flory antropofitów.

We florze Ogrodu znaczny jest udział gatunków zagrożonych wyginięciem oraz wymierających. Poza gatunkami objętymi ochroną ścisłą i częściową wymienić tutaj należy gatunki znajdujące się na Czerwonej liście roślin naczyniowych Górnego Śląska jak: *Actaea spicata* L., *Alchemilla crinita* Buser, *Anchusa arvensis* (L.) M.Bieb., *Bromus erectus* Huds., *Calla palustris* L., *Dryopteris dilatata* (Hoffm.) A.Gray, *Lathraea squamaria* L., *Lysimachia nemorum* L., *Melica uniflora* Retz., *Polygonatum verticillatum* (L.) All., *Ribes spicatum* E.Robson, *Vicia dumetorum* L., *Carex pseudocyperus* L., *Glyceria declinata* Bréb., *Menyanthes trifoliata* L., *Orobancha elatior* Sutton, *Rubus gracilis* J.Presl. et C.Presl., *Scabiosa columbaria* L., *Senecio rivularis* (Waldst. et Kit.) DC., *Centaurea phrygia* L., *Rhynchospora alba* (L.) Vahl. (Parusel i inni 1996).

Wśród form życiowych najliczniejszą grupę stanowią hemikryptofity, natomiast najmniej odnotowano chamefitów zdrewniałych.

Natomiast biorąc pod uwagę grupy siedliskowe najliczniej występują rośliny nitrofilne, również liczne są rośliny muraw i zarośli kserotermicznych. Najmniej liczną grupą są rośliny wodne, pomimo dużej liczby wód płynących i zbior-

Fot. 3. Przylaszczka pospolita *Hepatica nobilis* Garsault, gatunek, który na obszarze Wyżyny Śląskiej występuje rzadko i ma rozproszone miejsca występowania

Fig. 3. Liver-leaf hepatica *Hepatica nobilis* Garsault, species which rarely occurs in the Upper Silesia, with scattered distribution in the region

ników na badanym terenie. W wodach tych występuje przede wszystkim *Lemna minor*, sporadycznie odnaleźć można *Elodea canadensis*.

Porównując siedliska naturalnych stanowisk roślin z wymaganiami zaprojektowanych kolekcji wykorzystano naturalne walory lokalnej przyrody. Na przykład ogrody skalne zlokalizowano w kamieniołomach. Teren arboretum pokrywa się z leśnymi kompleksami porastającymi ten obszar. Kolekcja roślin wodnych i bagiennych znajdzie się na terenie podmokłym, sąsiadującym ze stawami rybnymi. Tutaj występują: *Iris pseudacorus* L., *Dactylorhiza majalis* (Rchb.) P.F.Hunt & Summerh. i *Rhynchospora alba* (L.) Vahl. Do prezentacji gatunków murawowych można wykorzystać okolice Sośniej Góry, pięknie prezentują się tu bowiem *Onobrychis viciifolia* Scop. *Sanguisorba minor* Scop., *Carex caryophyllea* Latourr., *Ranunculus bulbosus* L., a także *Carlina acaulis* L. oraz *Orobanche elatior* Sutton. Rozbudowane kolekcje roślin ozdobnych oraz kolekcje systematyczne zaplanowano w miejscu, gdzie obecnie są pola uprawne.

Teren Ogródu jest bardzo atrakcyjny zarówno pod względem przyrodniczym jak i krajozrazowym. Szczególnie cenne są następujące obiekty: Fiołkowa Góra, Sośnia Góra i wyrobiska wapienia.

SUMMARY

The flora of the area of the Silesian Botanical Garden in Mikołów-Mokre comprises more than 650 species of vascular plants, among which there are 20 strictly protected species, 7 partially protected species, and 6 species pro-

posed for protection; 7 species are very rare in the area of the Upper Silesia, and 21 are enrolled in the Red List of Vascular Plants of the Upper Silesia. Mentioned above species occur in their natural habitats, so conservation of their habitats requires special care in the area of the Botanical Garden. Special attention should be paid to such very rare species as: *Orchis mascula*, *O. pallens* and *Gentianella ciliata*, which form the community of unestablished syntaxonomical position.

LITERATURA

- Berger M.** 2001. Flora naczyniowa na terenie Śląskiego Ogródu Botanicznego w Mikołowie-Mokrem. Praca magisterska Uniwersytet Śląski. Katowice.
- Ostoja E., Berger M.** 2000. Śląski Ogród Botaniczny w Mikołowie-Mokrem – na ratunek przyrodzie. Górnośląska Oficyna Wydawnicza S.A., Katowice.
- Parusel J.B., Wika S., Bula R.** 1996. Czerwona lista roślin naczyniowych Górnego Śląska. Raporty, opinie I. Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska. Katowice.
- Rostański K.M.** 1999. Drzewa i krzewy o wymiarach pomnikowych na terenie projektowanego Górnośląskiego Ogródu Botanicznego. Prace ogrodu botanicznego Uniwersytetu Wrocławskiego. Tom 5. Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego. Wrocław.
- Wika S.** 1996. Dokumentacja projektowanego obszaru przyrody chronionej na Fiołkowej Górze i w Dolinie Promny. Katowice – Mikołów.
- Wika S., Włoch W.** 1998. Górnośląski Ogród Botaniczny na tle przyrody Mikołowa. Górnośląska Oficyna Wydawnicza S.A. Katowice.